

Anexa

Document de poziție privind contextul macroeconomic

Context

Conform rapoartelor instituțiilor internaționale¹, războiul din Ucraina are un impact major asupra activității economiei globale și cu precădere asupra statelor din regiune. Această criză a izbucnit într-o perioadă în care țările erau în procesul de redresare economică după efectele pandemiei COVID-19.

Astfel, **prognozele de creștere economică pentru anul curent au fost revizuite în scădere**. În România creșterea reală a PIB-ului este estimată să încetinească la 2-2,5%² în anul 2022, cu aproximativ 2 puncte procentuale (pp) mai puțin decât prognozele din toamna anului trecut (4-4,5%).

Presiunile inflaționiste s-au accentuat pe fondul șocului asupra ofertei, determinat de război și implicit de sancțiunile impuse Rusiei. Rata inflației din România a ajuns la 13,8% în luna aprilie 2022 (an/an), iar Banca Națională a României a revizuit în creștere acest indicator în baza evenimentelor recente. Astfel, pentru finalul anului 2022, rata inflației a fost revizuită de la 9,6% (prognoza din februarie 2022) la 12,5% (prognoza din aprilie 2022), respectiv o creștere de 2,9pp.

Încetinirea activității economice va conduce la o scădere însemnată a veniturilor bugetare și, de asemenea, la presiuni asupra unor categorii de cheltuieli bugetare. Mai mult, România este "recunoscută" în rândul statelor membre UE pentru disciplina fiscală redusă de care a dat dovadă în ultimii ani. Astfel, România intră în această criză într-o poziție relativ delicată.

Bugetul de stat pentru anul 2022 a fost dezvoltat pe o ipoteză de creștere economică de 4,6%. Deficitul bugetar asociat acestei creșteri a fost de 5,8% din PIB (metodologia cash), reprezentând o diminuare cu 1,29pp față de nivelul din 2021 (7,13% din PIB).

Conform estimărilor Guvernului, diminuarea deficitului se baza pe majorarea veniturilor bugetare (prin creșterea eficienței colectării/reducerea evaziunii fiscale) concomitent cu reducerea cheltuielilor bugetare (prin înghețarea majorității creșterilor salariale în sectorul public și ritmul de creștere a cheltuielilor cu bunuri și servicii/asistență socială mai lent în raport cu dinamica PIB). Totuși, la vremea respectivă, Consiliul Fiscal considera construcția bugetară pentru anul 2022 foarte aproape de un deficit (cash) de 7%.

Ca atare, noul context marcat de încetinirea ritmului de creștere economică și presiuni inflaționiste, pentru care s-au aprobat măsuri de sprijin a populației (cheltuieli care nu au fost preconizate), **va conduce la un deficit bugetar mai ridicat cu impact asupra posibilității de a implementa stimuli fiscali** (ex. reduceri de taxe/creșteri de cheltuieli). Constrângerile derivă atât din spațiul fiscal restrâns, cât și din potențialele efecte asupra inflației, iar scenariul privind diminuarea cheltuielilor de capital (investiții) - estimate la 6,7% din PIB – în construcția bugetară, va amâna reformele structurale mult așteptate (sănătate, educație, infrastructură).

¹ International Monetary Fund (WEO April 2022), World Bank, European Bank for Reconstruction and Development, etc.

² Conform: IMF (2,2%), WB (1,9%), EBRD (2.8%), Comisia Națională de Strategie și Prognoză (2.9%).

În astfel de momente, cooperarea și dialogul dintre sectorul public și cel privat trebuie să se accentueze, cu atât mai mult cu cât **se întrevăd și o serie de oportunități**, precum atragerea investitorilor care aleg să părăsească Ucraina și Rusia și tranziția energetică. Recent, atât reprezentanții administrației centrale, cât și cei ai autorităților locale, au transmis public faptul că o serie de investitori străini au propus discuții/întâlniri cu privire la astfel de oportunități.

Recomandări

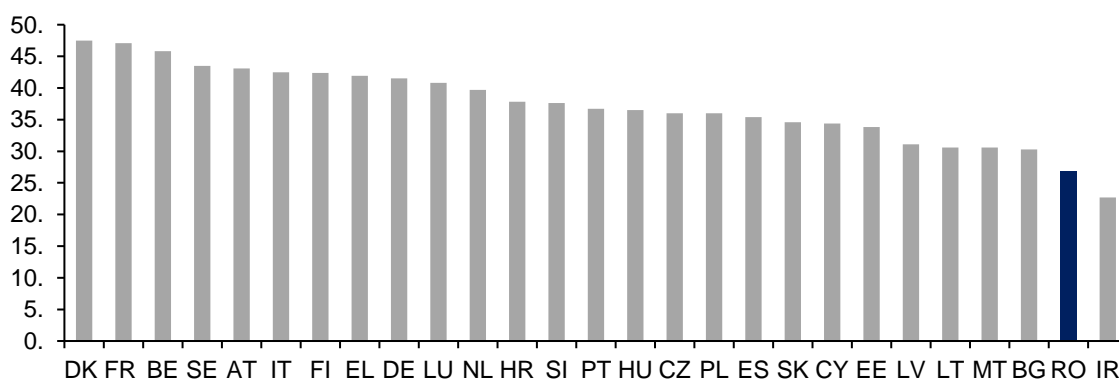
R1. Creșterea eficienței colectării și reducerea evaziunii fiscale prin reforma și digitalizarea ANAF, revizuirea cadrului fiscal și promovarea plăților electronice

Conform literaturii de specialitate, există o legătură directă puternică între nivelul *economiei gri/informale* și gradul de colectare a veniturilor fiscale dintr-o țară. Mai mult, conform unui studiu recent al FMI³ multiplicatorii fiscali au un efect mult mai redus în statele în care nivelul economiei gri/informale este ridicat.

Activitățile informale pot avea implicații economice și sociale semnificative, creează bariere și încetinesc creșterea și dezvoltarea prin: (1) gradul redus de colectare a veniturilor fiscale cu impact asupra calității serviciilor publice și obiectivului de reducere a sărăciei, (2) limitarea inovării și productivității, (3) participarea redusă pe piața forței de muncă, cu precădere a grupurilor vulnerabile, (4) acces la finanțare/intermedieri financiară, etc.

Economia gri din România este estimată la 27% din PIB (FMI, 2017), ceea ce determină un impact major asupra gradului de colectare a veniturilor fiscale și a contribuțiilor de asigurări. Astfel, România are a doua cea mai redusă rată de colectare a veniturilor fiscale dintre statele membre UE, respectiv 27% în anul 2019, cu 14pp mai puțin decât media UE-27 de 41%.

Fig. 1. Venituri fiscale (2019, % din PIB)

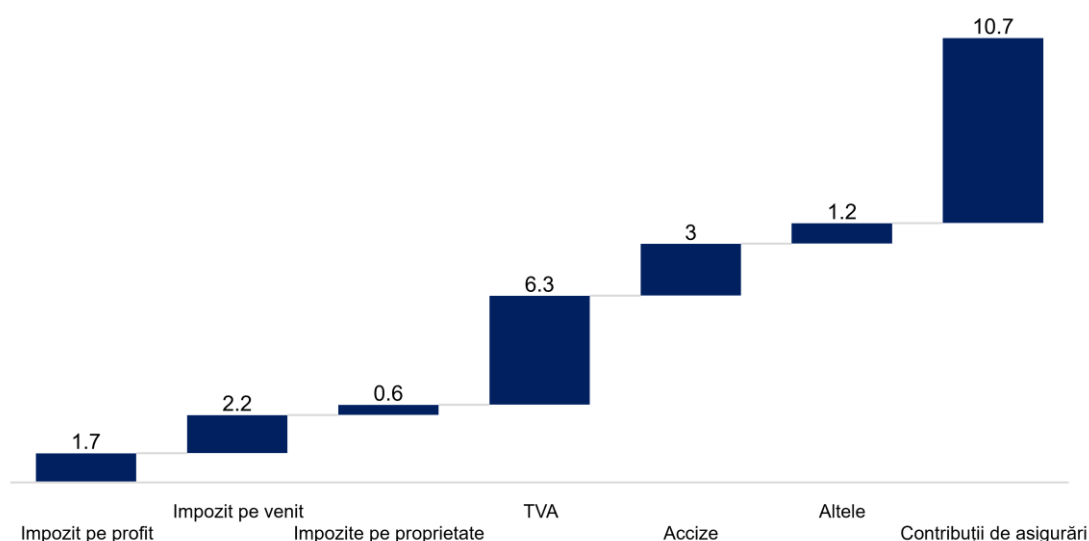

Sursa: Eurostat

În structură, cel mai mare aport la veniturile bugetare ale României îl au contribuțiile de asigurări (10,7% din PIB), veniturile din TVA (6,3% din PIB) și accizele (3,0% din PIB).

³ <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2022/05/06/Fiscal-Multipliers-and-Informality-517622>

Fig. 2. Structura veniturilor fiscale și a contribuțiilor de asigurări (%PIB), 2019

Sursa: Ministerul Finanțelor, *Bugetul General Consolidat (2019)*

În ceea ce privește gradul de colectare al contribuțiilor de asigurări, respectiv rata de 10,7% din PIB, acesta este cu 3pp mai redus decât media UE-27 de 14% din PIB. Rata redusă de ocupare a forței de muncă (65,1% în RO în anul 2019 față de 72,7% media UE-27 pentru același an), ponderea ridicată a populației care lucrează în agricultură, cu precădere în agricultura de subsistență, munca la negru sau faptul că nivelul de remunerare a 1 din 3 angajați din România corespunde salariului minim pe economie reprezintă o parte dintre motivele pentru care rata de colectare a contribuțiilor este redusă în România față de alte state UE.

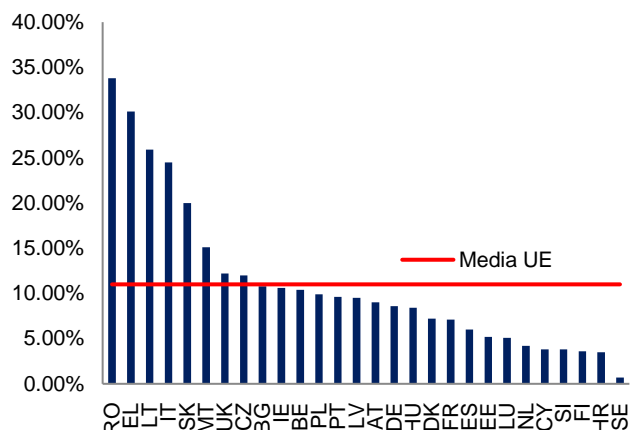
România și-a asumat revizuirea cadrului fiscal prin intermediul Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR) – Reforma fiscală și reforma sistemului de pensii. **Astfel, până la finalul anului 2022, sunt așteptate propuneri de modificări ale Codului Fiscal. Propunerile trebuie să țină cont de structura economiei României, respectiv să contribuie la reducerea muncii informale și la stimularea ocupării, mai ales în contextul oportunităților de investiții.**

România are cel mai mare decalaj de TVA dintre statele membre UE, respectiv 35%, cu 24pp mai mult decât media UE-27 de 11% media UE. Practic, România colectează doar două treimi din potențialul de venituri din TVA. Mai mult, progresele înregistrate în îmbunătățirea colectării în ultimii ani au fost minore și sunt umbrite de performanțele impresionante realizate de unele țări din regiune, Bulgaria și Polonia fiind exemple notabile ce au fost obiectul mai multor studii de caz⁴.

⁴ <http://www.consiliulfiscal.ro/prezentare%2028%20noiembrie%202019rev.pdf>

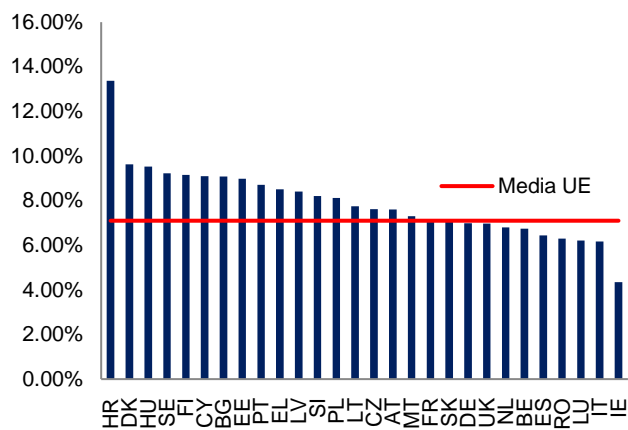
Fig. 3. Decalajul de TVA și veniturile din TVA

Decalajul (gap-ul) de TVA

Sursa: Comisia Europeană

Venituri din TVA % din PIB

Sursa: Eurostat

Principalele reforme care au condus la reducerea decalajului de TVA în cazul celor două țări au fost legate de modernizarea legislației, eficientizarea administrației fiscale, inclusiv prin investiții în sisteme IT integrate și instrumente analitice moderne și, nu în ultimul rând, implicarea activă a administrației în aplicarea unor măsuri de coerciție care să descurajeze evaziunea fiscală, în strânsă cooperare cu mediul de afaceri.

Reducerea decalajului de TVA la nivelul mediu din UE ar aduce anual venituri de 1,4 puncte procentuale din PIB la bugetul de stat, putând înregistra venituri din TVA ca procent din PIB superioare mediei UE. Întârzierea unor astfel de reforme mult necesare poate fi atribuită în principal lipsei voinței și determinării politice.

România are una dintre cele mai reduse rate standard a TVA din UE, iar aplicarea a numeroase excepții lasă loc de arbitraj fiscal. Rata efectivă de TVA în România este în partea inferioară a plutonului statelor membre UE. **O regândire a excepțiilor de la cota standard de TVA ar asigura un mediu concurențial mai echitabil și ar contribui suplimentar la eforturile de consolidare fiscală, cu un cost economic relativ redus.**

Totodată, **reforma și digitalizarea ANAF sunt esențiale**, cu atât mai mult cu cât reprezintă angajamente în cadrul PNRR. Sistemul de raportare și evidență fiscală trebuie remodelat prin introducerea unor instrumente conforme cu standardele internaționale: de colectare de informații, monitorizare și verificare a datelor raportate de către contribuabili. Astfel, autoritățile fiscale vor avea o privire de ansamblu asupra operațiunilor fiscale și vor putea desfășura inspecții fiscale sau vor putea analiza simultan mai multe impozite.

Nu în ultimul rând, **promovarea plăților electronice și limitarea utilizării numerarului vor contribui la reducerea economiei gri și creșterea încasărilor bugetare.**

R2. Atragerea investițiilor străine

Atenția investitorilor străini care doresc să își retragă activitățile din Ucraina și Rusia se va îndrepta cu precădere către țările din regiune. Astfel, România se află în fața unei oportunități majore, cu atât mai mult în contextul în care există un potențial mare pentru investiții.

România continuă să aibă una dintre cele mai reduse ponderi ale investițiilor străine directe (ISD) în PIB dintre statele din regiune, pe fondul fluxurilor relative reduse din ultimii ani. Totuși, în anul 2021, fluxul de ISD a ajuns la 7,25 mld. EUR conform datelor BNR, reprezentând cea mai ridicată valoare din anul 2008 (9,5 mld. EUR), ceea ce înfățișează un semnal pozitiv pentru România.

Dezvoltarea unei strategii de atragere a investițiilor străine, întărirea capacității Agenției Naționale și a Agențiilor de Dezvoltare Regionale și digitalizarea datelor publice necesare analizelor investitorilor străini vor contribui la atragerea de ISD.

R3. Prioritizarea reformelor structurale bazate pe absorbția fondurilor europene pentru redresarea economiei (PNRR și cadrul financiar multianual 2021-2027). Efectul de multiplicare al acestora va contribui la creșterea veniturilor fiscale colectate la bugetul de stat.

R4. Întărirea cooperării sectorului public cu cel privat va contribui la dezvoltarea României prin inovare. Deși PNRR va adresa unele dintre barierele cooperării dintre mediul academic și cel de afaceri, aceste măsuri vizează în principal reforma cadrului de reglementare, fără a viza o abordare holistică.

Camera de Comerț Americană în România	Asociația Oamenilor de Afaceri din România
Confederația Patronală Concordia	Consiliul Investitorilor Străini
Camera de Comerț Franceză în România	Fundația Romanian Business Leaders
	Camera de Comerț Germană în România